

DORIVOR GALEGA (GALEGA OFFICINALIS) O'SIMLIGINING TIBBIYOTDA VA TABOBATDA QO'LLANILISHI

Turg'unova Zarnigor Axadjon qizi

O'zbekiston Milliy Universiteti

Ekologiya fakulteti 2-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7652349>

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada Grass goatskin, ya'ni dorivor galega o'simligining tibbiyotda va tabobatda qo'llanilishini o'ziga xos xususiyatlari tahliliy fikrlar asosida yoritib berilgan.

KALIT SO'ZLAR: , Galega, dukkakkilar oilasi, Echki qiz, Echki makkajo'xori.

Echki terisi, o'rmon maltasi, frantsuz lilak.

Ma'lumki dorivor o'simliklar bilan davolash ming yillik tarixga ega. Sintetik dorilar bugungi kunda juda keng qo'llanilib kelishiga qaramay, tabiiy biofaol moddalardan tayyorlangan dori turlariga qiziqish kamaymagan. Oxirgi yillarda rivojlangan mamlakatlar Germaniya, Fransiya, AQSH, Rossiya, Buyuk Britaniya kabi mamlakatlar farmasevtika bozorlarida fitopreparatlar ulushi ko'payib bormoqda. Ko'pgina dori ishlab chiqaruvchi korxonalar o'simlik xom ashyolardan olingan biologik aktiv komponentlardan tayyorlangan dori tur lari o'zining bezararligi, samaradorligi va sifati yuqoriligi bilan aloxida ahamiyat kasb etadi(1).

Fitopreparatlarga bo'lgan bu qiziqish o'simliklar sintetik maxsulotlarga nisbatan ancha muncha afzalliklarga ega. Ma'lumki o'simlik xom ashyolaridan tayyorlangan preparatlarga nisbatan sintetik preparatlar ishlab chiqarish bir muncha qimmat, murakkab jarayon. Shu bilan bir qatorda tabiiy dori vositalar ishlab chiqarish, arzon xisoblanib, shuning uchun aholi o'rtasida keng tarqalgan (2).

Ko'p yillik tajriba natijalariga ko'ra dorivor o'simliklar tarkibidagai mineral komplekslar, makro va mikroelementlar odam organizmi ta'siri bezarar va oson qabul qilinadi.

Yuqoridagilarni e'tiborga olgan holda dorivor o'simliklardan kimyoviy moddalar ajratib olish, ularni sintez qilib olinganlardan ko'ra terapevtik samarasi yuqori, iqtisodiy tejamkorligi xam aniqlangan. Shuningdek o'simlik xom ashyosida saqlangan biologik faol xamda yo'llovchi moddalar kopleksi borligi maksimal terapevtik ta'sirini ta'minlashi, ta'siri uzaytirilganligi, ko'pgina kimyoviy moddalarga xos nojo'ya ta'sirini yo'qligi, o'simlik xom ashyosida saqlanadigan ba'zi ta'sir etuvchi moddalar uchun ularni toza xolda ajratib olish usullari ishlab chiqilmaganligi shu sababli kimyoviy strukturasi to'liq aniqlanmaganligi, va sintez yo'li bilan olish mumkin emas(3).

Galega shifobaxsh vosita sifatida o'rta asrlardan beri ishlatilgan. Ko'pincha laktatsiya davrida, ayniqsa echkilarda, o'tlar ishlatilgan. Demak, bu o'simlikning nomi - "echki terisi" va "galega" - qadimgi yunoncha "gala" - sut va "ego" - chiqarib yuborilgan. Dorivor xomashyo sifatida gullar, urug'lar, barglar va poyaning o'zi ishlatiladi. Galeganing boshqa nomlari: echki terisi (dorixona yoki dorivor), frantsuz lilak, echki ildizi, o'rmon maltasi. Ushbu o'tning dorivor xususiyatlari alkaloidlar, saponinlar, achchiq moddalar, kislotalar va boshqa kimyoviy birikmalarning tarkibi bilan izohlanadi - ularning 2-toifa diabet bilan og'rigan bemorning organizmiga ta'siri sinchkovlik bilan o'rganilgan.

Olimlar o'tning asosiy elementi galegin ekanligini aniqlaganlar:

- glyukoza bardoshlilikini tartibga soladi - buning natijasida hujayralar va to'qimalarning sezgirligi oshadi

- insulinaza fermentiga ta'sir qilish orqali insulin yo'q qilinishini kamaytiradi va inhibe qiladi - buning natijasida qonda qand miqdorining keskin oshishi to'xtaydi,
- jigarda glikogen miqdorini oshiradi - bu o't galeganing muhim shifobaxsh xususiyati bo'lib, u tanaga energiya etishmasligi bilan yashirin manbalardan foydalanishga yordam beradi,
- silliq mushaklarni tonlaydi - bu diabetdagi qon tomirlarining samarali ishlashiga yordam beradi.

Shunday qilib, echki suyaklari qon shakarini pasaytirishi mumkin, shuningdek, kasallikning dastlabki bosqichlarida insulin o'rnini bosadi. Xolesterolning pasayishi, suv-tuz balansining normallasishi, uglevodlar va yog'larning metabolizmi - bularning barchasi ichki organlarning yaxshi ishlashiga ta'sir qiladi. Bundan tashqari, galega boshqa o'simliklar yoki gipotenziya uchun tavsiya etilgan dorilar bilan birgalikda, ayollarda laktatsiya etishmovchiligi, qurtlar, isitma, teri kasalliklari, diuretik sifatida, shuningdek tonik sifatida ishlatiladi. O't galegidan foydalanish xususiyatlari: Dori vositasi yoki o'tlarning damlamasi bo'lsin, har qanday davolanish usulini to'g'ri - aniq shaklda, dozada va kerakli vaqtda qo'llash muhimdir. Bu tanaga zarar bermasdan maksimal natijalarga erishadi. Galega - o't (diabetning dorivor xususiyatlari yaqqol ko'rinib turadi) quyidagi shakldagi ko'rinishlarda ishlatilishi mumkin (qatiq, spirtli damlamalar, quruq o't, suvga infuziyalar, urug' infuziyalari, sharbati).

Shuni ta'kidlash kerakki Galegadan foydalanish natijasi ko'p jihatdan davolanish kursining davomiyligiga bog'liq. Ko'pincha bu olti oy. Bu foydali moddalar bemorning tanasida kerakli miqdorda to'planishi va faol ravishda harakat qilishi uchun zarurdir. Qabul qilish muddati qo'llash usuliga bog'liq. Ehtiyot bo'ling! Goatskin - bu zaharli o'simlik. Shuning uchun kursning dozasi va davomiyligi faqat shifokor tomonidan aniqlanishi kerak. Bemorning ahvolini kuzatish, mutaxassis foydalanishning butun davri davomida ushbu xalq davolanish usulini iste'mol qilishni sozlashi mumkin. Qo'llash mumkin bo'lmagan holatlari va yon ta'sirlari mavjud. Xalq usullari bilan davolash kontrendikatsiyalar va yoqimsiz yon ta'sirlarning yo'qligini anglatmaydi. Echki terisida ular ham bor - jiddiy oqibatlariga yo'l qo'ymaslik uchun o'tni diabet uchun ishlatishdan oldin buni tushunish kerak.

1. Gipertenziya - Galega g'ayrioddiy tarzda ishlaydi - o't: diabetning shifobaxsh xususiyatlari qon bosimini oshirishga yordam beradi, ammo uni pasaytirmaydi. Shuning uchun, gipertenziya bilan og'rigan bemorlarga echki olish tavsiya etilmaydi.

2. Homiladorlik - bu o't tarkibidagi moddalar homiladorlik jarayoniga salbiy ta'sir qiladi va homilani nobud bo'lishiga olib keladi;

3. Ichak kasalligi ich qotish tendentsiyasi - ichak devoriga faol ta'sir ko'rsatadigan echki terisi mushaklarning ohangini oshiradi, bu esa ushbu organning ishida buzilishlar va ishlamay qolishiga olib keladi.

4. Anemiya - galegadan foydalanish mumkin, ammo ehtiyotkorlik bilan, chunki o'simlik ma'lum darajada temirning singishiga to'sqinlik qiladi,

6. Bolalar yoshi - 16 yilgacha qat'iyan, keyin mutaxassis tayinlanishiga muvofiq.

Mumkin bo'lgan yon ta'siri yo'tal, nafas olish qiyinlashadi, bosh og'rig'i, qorin og'rig'i, bulanti, qusish. Ushbu alomatlar galegni haddan tashqari iste'mol qilish bilan yuzaga kelishi mumkin va o'simlikning zaharlanishini ko'rsatadi. Bunday hollarda oshqozonni yuvish majburiydir. Bemorning individual xususiyatlariga va kasallikning borishiga qarab, davolovchi shifokor echkini u yoki bu shaklda tayyorlashni buyurishi mumkin, bunda preparatning ma'lum nisbatlariga rioya qilinadi. Echki terisini yig'ishning ikkita usuli bor: uni o'zingiz yig'ib oling yoki tayyor shaklda sotib oling. Birinchi variantni afzal ko'rganlar, bu o'simlik may oyining oxiridan boshlab gullashni boshlaganini yodda tutishlari kerak. Maysani to'g'ri quritish juda muhim - ochiq havoda, lekin soyada. Poyasi maydalana va parchalana boshlagach, galega ishlatishga tayyor bo'ladi. U 1 yilgacha saqlanishi mumkin (muhrlangan idishda). Urug'lar quyoshda quritiladi, keyin sumkalaridagi tayoqlar bilan maydalanadi. Keyin ular klapanlar va boshqa qoldiqlardan xalos bo'lish uchun qirg'ichdan o'tkaziladi. Ehtimol, tayyor quruq moddalarni baham ko'rishga rozi bo'lgan ba'zi tanish o'simlikchilar mavjud. Tayyor xom ashyoni dorivor o'simliklarning ixtisoslashgan do'konlarida, shu jumladan Internet-do'konlarda sotib olishingiz mumkin. Saqlash sharoiti juda oddiy: bolalar tegmaydigan qorong'i joyda, 25 ° S dan past haroratda, xonadagi namlik 70 foizdan kam. Galeganing yaroqlilik muddati - 2 yil, shundan keyin o'tlarni ishlatish xavfsiz emas. O't galegining shifobaxsh xususiyatlari vaqt bilan tasdiqlangan: o'simlik diabetdagi yuqori glyukoza darajasiga qarshi kurashishda bemorlarga yordam berishga qodir.

References:

1. Miralimov M.M. Farmasevtik texnologiya asoslari. —Toshkent .: Abu Ali ibn Sino, 2001.
2. M.Miralimov, Yig'indi preparatlar texnologiyasi.- Toshkent.: Ibn Sino nomidagi TN,2001.
3. Maxmudjonova K.S., Nazarova Z.A., Tureeva G.M., Fayzullaeva N.S., Nazirova Ya.“Dori tayyorlash texnologiyasi” fani uchun ma'ruzalar matni. T.-2005.
4. Abdukhalilovich, I. I., & Abdujalilovich, J. A. (2020). Description Of Vehicle Operating Conditions And Their Impact On The Technical Condition Of Vehicles. The American Journal of Applied sciences, 2(10), 37-40.
5. Abdujalilovich, A. J. (2022). Analysis of road accidents involving children that occurred in fergana region. Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(09), 57-62.
6. Axunov, J. A. (2022). Analysis of young pedestrian speed. Academicia Globe: Inderscience Research, 3(4), 1-3.
7. Abdujalilovich, A. J. (2022). Analysis of the speed of children of the 46th kindergarten on margilanskaya street. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 5, 9-11.